

Από διαδήλωση υπέρ του Μαδούρο στο Καρακάς

Αλμπερτ Γουίλ

Ο μύθος της «βούλησης του λαού»

Πώς τα λαϊκιστικά κινήματα χρησιμοποιούν την ιδέα για να αμφισβητήσουν την πολιτική

Είναι κι αυτό σημείο των καιρών: το σύστημα αντιπροσώπευσης του λαού, το οποίο αναδύθηκε τον 18ο και τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική, αμφισβητείται. Κι όμως, πολιτικά κόμματα και κινήματα όλων των ιδεολογικών αποχρώσεων παγκοσμίως επικαλούνται τη βούληση του λαού. Η Μαρίν Λεπέν, θυμίζει ο Αλμπερτ Γουίλ στο «Η βούληση του λαού» (εκδ. Επίκεντρο), υποστηρίζει ότι οι προσπάθειες της δικαιοσύνης σχετικά με τη διερεύνηση των οικονομικών του κομμάτων της θα βρουν μπροστά τους λαϊκή αντίσταση. Ο πρώην πρόεδρος της Βενεζουέλας Ούγκο Τσάβες το 2007 δήλωνε ότι η βούληση του λαού είναι ισχυρή και κανείς δεν είναι σε θέση να την απειλήσει ή να τη διαφθείρει. Ο Ερντογάν μετά την απόπειρα πραξικοπήματος το 2016 δήλωνε ότι ο λαός που αντιτάχθηκε στους πραξικοπηματίες εξέφραζε μια μοναδική «εθνική βούληση», ενώ ο Μπόρις Τζόνσον ως τέως υπουργός Εξωτερικών επέκρινε την αντίδραση στο Brexit λέγοντας ότι υπήρχε μερίδα του κόσμου που ήταν αποφασισμένη να εκτροχιάσει το Brexit και να διαταράξει τη βούληση του λαού.

Ποια είναι όμως η βούληση του λαού και τι ακριβώς συνιστά, δεδομένου ότι δεν μπορεί να είναι περικλειστή και ομοιογενής; Στις πλουραλιστικές κοινωνίες οι πιθανότητες διαφωνίας σε ζητήματα πολιτικής θεωρούνται αυτονόητες και οι μειοψηφίες δεν είναι δυνατό να συνομολογούν το εσφαλμένο της γνώμης τους, όπως ανέμενε ο Ρουσσώ. Πέραν αυτού ο «λαός» είναι ένας πολύσημος όρος που εμπεριέχει διάφορες συλλογικές ταυτότητες, συχνά ανομοιογενείς. Οι αποφάσεις μιας εύτακτης δημοκρατίας είναι αποτελέσματα διεργασιών σύνθεσης και συμβιβασμών αντιτιθέμενων ομαδικών δυνάμεων και συμφερόντων. Οπότε το να μιλάμε στην κυριολεξία για τη «βούληση του λαού» είναι αδύνατον.

Σαν την Ατλαντίδα

Για τον Γουίλ, ομότιμο καθηγητή Πολιτικής Θεωρίας και Δημόσιας Πολιτικής στο University College του Λονδίνου, η έκφραση συνιστά έναν μύθο – όπως

η ύπαρξη μονόκερων ή χαμένες ήπειροι όπως η Ατλαντίδα. Η ιδέα της βούλησης του λαού ως μιας νοσταλγικής επιθυμίας για τη χαμένη μορφή της πραγματικής δημοκρατίας μπορεί να καταλήξει σε «κυνική χειραγώγηση συζευγμένη με μια εξιδανικευμένη νοσταλγία». Παρά την έντονη αμφισβήτηση της έννοιας, όπως τείνει να χρησιμοποιείται από τους πολιτικούς, ο Α. Γουίλ δεν μπορεί να επικριθεί για ελιτισμό. Η κριτική του και σε κάποιους πολιτικούς θεωρητικούς καθώς και στα παραδοσιακά κόμματα είναι αιχμηρή. Οι μεν πρώτοι ισχυρίζονται λίγο έως πολύ ότι οι ψηφοφόροι θα πρέπει να περνούν κάποιες εξετάσεις προκειμένου να έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν, ενώ κάποιοι πολιτικοί δεν έχουν κατανοήσει ότι η αύξηση της οικονομικής ανισότητας είναι εξίσου σημαντική με την κοινωνική αποδιάρθρωση που επέρχεται με την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής σε κοινωνίες όπως η Γαλλία, η Ιταλία, οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτή η ανασφάλεια και η τραυματισμένη φήμη των κεντροαριστερών κομμάτων, με τους παραδοσιακούς υποστηρικτές τους ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008 και της κρίσης του ευρώ λίγο μετά, οδήγησε στην αναζήτηση νέων κινήματων για την πολιτική τους εκπροσώπηση.

Ωστόσο, κρέος του πολιτικού συστήματος είναι να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα όπως είναι και να διαλύσει τις αυταπάτες του λαϊκιστικού μύθου περί καθολικής βούλησης του λαού. Αν μη τι άλλο, βασίζεται σε μια μη ρεαλιστική απάντηση στα διλήμματα που βιώνουν οι «πολλοί» στις σύγχρονες κοινωνίες.

Albert Weale
Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Μτφ. Δημοσθένης Κούλουθρος, πρόλογος Ν.Κ. Αλιβιζάτος
Εκδ. Επίκεντρο, σελ. 130
Τιμή: 8 ευρώ